

Tisztelt Hölgyeim és Uraim! Kedves Barátaim (és Rokonaim)!

Első tétel. *Allegro*

Áttetsző finn tavakkal és karcsú nyírfákkal van tele a mögöttem álló fal. Mondókát is gyárthatnék a tárlat tereihez: „Hátam mögött észak, / jobbra esik dél, / balra Mahler úr int, / odébb a nap kél.” Talán megmosolyogtató ilyen versecskékkel jönni egy komoly üzletházban rendezett kiállításon, ám ha arra gondolunk, a kiállító művész hányfelé járt a világban, és mennyiféle élményt és látványt, tájat és embert hozott közénk, déli hangokat és északi csendeket, hát, nem is olyan vicces.

Először a kezekről szeretnék szólni. A kezünk hihetetlen csoda: képesek vagyunk általa adni, segíteni vagy ütni, bántani. Tetszést nyilvánítani, simogatni vagy szorítani. Inteni és legyinteni. Alkotni és rombolni. Írni. Imádkozni. Dolgozni. Ágnes keze – mint az asszonyoké általában – nagyon sokat tud: ételt készít a családi asztalra, gyermeket vigasztal, ad, szeret. De tud még mást is: ha orgonál, keze alól csodálatos harmóniák szólnak és ritmusok lüktetnek. Ha rajzol, ha fest, harmóniái és ritmusai színekben, vonalakban öltenek látható testet. Közvetít tehát és teremt: hallhatót, láthatót.

De nézzük a képein asszonyainak kezét. (Az sem lehet véletlen, hogy a modellek között látható többségben vannak a nők, leányok.) *Kathmandu* asszonyai hallgatnak. Minden közölnivalójuk kezükben és tekintetükben, visszafogott gesztusaikban testesül meg. Egyszerű periódus egy duettben: kérdő és felelő, zaklatott és megnyugtató kézmozdulatuk kel életre a színes ruhák dekoratív háttére előtt. A *Taorminában* sétáló anya vagy az afrikai édesanya keze tart, megtart, ölel. Élet van bennük – az asszonyokban és kezük minden mozdulatában. Nem úgy a Mahler-hős lemondó, búcsúzó gesztusában.

Valami hasonlót érez a néző: szavainkkal fényezhetjük vagy tagadhatjuk az igazságot, ám a kéz nem hazudhat...

Második tétel. *Andante*

Ha nem foglalta volna le az irodalom- és a filmtörténet, azt mondhatnánk Ágnes művészetére: lírai realizmus. Nem posztmodern létkérdésekkel ostromolja önmagát és közönségét, nem az absztrakt utáni művészet útépítéséhez keresi a megfelelő köveket, hanem vállalja, hogy fontos, ami van. Amit lát, amit láthat, amit az élete látni enged. Ezt akarja megosztani. „A festészetben csak az lehet művészet, ami a látható és megfogható dolgokat ábrázolja – mondja a legnagyobb realista, Courbet. – A festészet [...] csak reális, valóságos, meglévő dolgokat fejezhet ki.” Mi azonban élünk egy kikötéssel. A lírai attitűd: a személyes szálakat, a nem

látható érzelmeket, a látványhoz való szubjektív viszonyulást is érzékeltető szándék jelenlétével. A színes ruhában szaladgáló gyermekek – esetleges, fotószerű képkivágásban a pillanat örömét érzékeltetve – nem csupán modellek. Az impresszionisztikus eszközökkel megfestett ligetben megbújó, finn, *Piros faház* otthon is. A *Saimaa partján* horgászók nélkül a drámai táj a teremtés könyvének illusztrációja is lehetne: az égi és földi vizek szétválasztása. A tóparton hagyott *Csónak* lehet a magány képe. Az elhagyottságé. De a lehetőségé is.

A legmegfoghatóbb lírai szál azonban a Mahler illusztrációkban tűnik fel. Itt érhető tetten a muzsikusz alkotóban: jellemzően nem a kínai versek és fametszetek légiessége és kompozíciós hagyománya, hanem a német költészet és Mahler súlya mutatta az utat. Hol van már a zeneszerző boldogságkeresése, hol a grandiózusra vágyó, romantikus szellem? Ez a romantika más: búcsú és elvágódás, a mulandóság és az „örökké” szembeállítása, a földi út vége és az élet csodálata. A monokróm grafikák mint sokat tudó, sokat látott síremlékek, maszkok mögé bújt alakok, fáradt, megtört kompozíciók keltik látványosan életre a mahleri érzést.

Harmadik tétel. *Menüett*

A ritmus minden művészet alapja és teremtő, szervező ereje. Ágnes képein a ritmus nemcsak a gyermekek képből kifutó lendületében, a kathmandui asszonyok néma kommunikációjában van jelen, hanem a képi elemekben is. Figyeljük a Finnország egein fodrozódó felhőket és a tavak hullámait! Vagy nézzük az afrikai tengerparton ácsorgók sorát a hullámverés ritmusában! Vagy a színes és a szürkeárnyalatos felületek ellentétét az *Afrikai lány* portréján. Mi, ha nem ritmus a *Holding* hordozta „párhuzamos ellentét”: az anyafigura fekete gyermeke és hófehér báránya? *India* nőalakjai térdig vízben állnak. Tarka ruháik pompás ellenpontjai a távoli hófödte hegyeknek, míg a vízen lebegő színes visszfények rímként felelnek rájuk. Ritmus ez is. Nem csak a látvány, az élet ritmusa.

Negyedik tétel. *Allegro*

Azt hiszem, ma itt az „élet” a kulcsszó. Kezokról beszéltünk, lírai realizmusról, ritmusról. Zenéről és színekről. Ecsetvonásokról, gesztusokról, mozgásról és csendrőről. Mindezt az élet hatja át. Élettel, az élet súlyával és örömeivel tölt meg tájakat, tavakat, felhőket, embereket. Mondhatjuk talán: életigenlő, lírai realizmus. Számol a látvánnyal, nem rúgja fel, hanem megszereti és megszeretteti. Gyermekként, anyaként, művészként egyaránt rácsodálkozik.

Ahogy Gyermek c. versében – gyermekéről – Szabó T. Anna írja:

„Tágas, időtlen élete mellett / megiramodott az enyém, / átzakatol, mint a réten az expressz, /
pedig az a gyönyörű, kusza fű csupa fény. / Néki bogárka, rigófióka, / konyhakövön maszatolt
víz a lét, / érzem ormóttan kezemmel a szíve / nagy rohanástól, körbe-futástól iramló, /
sebesen dobogó melegét. / Hány nap az élet? Nincs, ami mérné. / Óra? Menetrend? Csak a kő
meg a por. / Szénaszag úszik az alkonyi szélben, / gyorsul a vérem, lassul a vérem: / ablakon
át vonatom kerekének / monoton muzsikája dobol.”

Ágnes képei arról tesznek vallomást, hogy rendben van ez így. Rendben a hivatásunk, az
anyaságunk, a szerelmünk, az emberek, akiket élénk sodort az élet. Mert rendben van az élet
maga: „hány nap az élet? nincs ami mérné”, csak az számít, ahogy éljük.

Coda

Napok óta mormol valami bennem egy régen olvasott verset, Fodor Ákosét. Valahogy így
szól az utolsó sora: „Szőszimöszi áll, és süti a napot.” Szőszimöszi azóta felnőtt. Ragyogó nő,
feleség és édesanya, sokoldalú művész. Nemcsak a napot süti, hanem mindnyájunkat.

Zászkaliczky Zsuzsanna

(Zászkaliczky Ágnes kiállításán, a REsidence 2 irodaházban hangzott el, 2013. febr. 14-én.)